

Potok Borová protéká západní částí CHKO Blanský les, severně od obce Chvalšiny. Jeho celková délka je 6,3 km, povodí, jehož plocha činí 17,8 km² je asi z šedesáti procent pokryto lesy. Kdysi tekla údolím, převážně zemědělsky využívaným, meandrující potok přírodního charakteru, což dokazují i historické materiály (především letecké snímky z roku 1947). Drastickým zásahem do krajiny zde však bylo provedení rozsáhlého odvodňovacího projektu, jehož součástí bylo i radikální napřímení koryta potoka včetně jeho nepřirozeného zahloubení (až na i 120 -180 cm) a předimenzování průtočné kapacity. Takto byl potok upraven v letech 1982 – 84, a to v délce 3.13 km; zároveň byly odvodněny zemědělské pozemky v celém údolí. Důsledkem tohoto neuváženého zásahu bylo nejen vážné narušení vodního režimu v povodí, ale i degradace a ústup původních přírodních či přírodě blízkých společenstev, snížení druhové rozmanitosti (biodiverzity) a další nevratné změny v přírodě.

Správa CHKO Blanský les zahájila v roce 1994 přípravné práce na revitalizaci povodí potoka Borová, aby zabránila dalšímu prohlubování těchto negativních dopadů. V rámci přípravy uskutečnila všestranný přírodovědný průzkum povodí, zaměřený na studium geologických, hydrogeologických, hydrobiologických, entomologických a zoologických, botanických i krajinářských hledisek. Správa CHKO Blanský les chtěla realizovat optimální revitalizační opatření a začala spolupracovat s ing. V. Matouškem DrCs., a ing. Alešem Havlíkem CSc. Z vodohospodářského ústavu TGM v Praze. Společnou spoluprací vznikla netradiční koncepce revitalizace toku, která byla oceněna i v soutěži „Ekologický projekt roku 1996“.

Revitalizace potoka Borová představuje neobvyklý typ revitalizace, při kterém se vytváří zcela nové koryto, které respektuje pokud možno všechny nároky přirozeného koryta s meandrující trasou. Zahloubení dna bylo podstatně sníženo, jako návrhový průtok byl zvolen průtok Q1d, délka trasy se zvýšila o více než 1,25 násobek původní délky. Staré koryto (kanál) bylo částečně zasypano a zatravněno, částečně využito pro vytvoření řady malých tůní. S výjimkou prameniště

je zachována funkce stávajícího odvodňovacího systému a trasa koryta je vedena tak, že podchytí všechny drenážní svody. Bylo dosaženo značné proměnlivosti sklonu dna se střídáním mírných až tišinných úseků s prudším, vytvářejícími na zesíleném kamenném opevnění a kamenitých skluzech drobné peřejky a vývory. Nikde po celé délce nového koryta nebylo použito ani opevnění cementovou dlažbou, ani zpevnění zděnými nebo betonovými pásy. Stabilizace koryta je provedena tak, aby nedošlo k nekontrolovatelné erozi, ale aby zároveň nebyl zcela znemožněn přirozený vývoj koryta.

Součástí revitalizačních opatření bylo i provedení poměrně rozsáhlé doprovodné výsadby s proměnlivou šířkou a výškou porostu. K výsadbě dřevin kolem koryta byly použity nejen školkové odrostky, ale i dřeviny přenesené z blízkého okolí. V druhové skladbě převládá olše šedá, ostatními dřevinami jsou olše lepkavá, střecha hroznatá, vrba křehká. V keřovém patře nalezneme vrbu jívu, vrbu ušatou a popelavou. Na dvou místech byla založena i skupinová výsadba tvořená jasanem ztepilým, střechou obecnou a dubem letním.

Součástí stavby byla i částečná obnova krajiny s rekonstrukcí starých polních cest včetně doprovodných alejí, i zde za použití původních dřevin.

Protože se obdobný způsob revitalizace dosud v takovém rozsahu na území České republiky neuskutečnil a nebyl k dispozici dostatek potřebných zkušeností, byla stavba prováděna ve dvou etapách: první probíhala v roce 1998, druhá pak v roce 2000.

Nedostatek zkušeností samozřejmě přinášel během stavby velkou řadu problémů a komplikací, které musely být průběžně řešeny. Řada úseků koryta se musela několikrát předělávat, protože projektová dokumentace neřešila řadu detailů, které se v průběhu stavby vyskytly, vlastníci a nájemci pozemků i správce toku (Státní meliorační správa) si kladli další a další požadavky a podmínky. Jakékoli požadavky na neplánované práce se řešily velice obtížně s dodavatelskou firmou, bohužel však s minimálním zájmem MŽP. Vznikaly tak velmi složité administrativní problémy s každoročním opakováním žádosti a

s uvolňováním (či i zadržením) finančních prostředků. Úspěšné dokončení stavby bylo možné pouze za mimořádného úsilí vedoucího Správy CHKO . V letošním roce (2001) navíc probíhá velice složité majetko-právní vypořádání.

Konečný výsledek revitalizace nelze v současné době dokumentovat, ale již nyní je zřejmé, že došlo ke zpomalení povrchového i podzemního odtoku vody z krajiny a ke zvýšení zásob mělkých podzemních vod. Rovněž byly vytvořeny rozmanité niky pro vzácnější druhy mokřadních biotopů. Již po roce se v okolí nového koryta téměř zdvojnásobila druhová diverzita; např. v místech, kde před revitalizací ryby nebyly, se již nyní vyskytuje slunka obecná a hrouzek. Během stavby byly získány značné zkušenosti zejména po stránce vodohospodářské, přírodovědné a krajinytvorné. Významnou zkušeností byla i jednání s dotčenými organizacemi, samosprávou a zejména s vlastníky pozemků.